

La mort anunciada de la llengua

Ara fa dos segles, Antoni de Capmany va dictaminar que la llengua catalana tenia els dies comptats, i va parlar d'ella com d'un idioma «muerto para la república de las letras». Després va venir tot el que va venir i, al capdavant, quan podíem imaginar ingènuament que el català tornava a revifar, vénen els especialistes a anunciar altra vegada les seves exèquies. D'aquí a uns cinquanta anys, diuen, si no s'apliquen pas mesures dràstiques, la situació de la llengua pot ser tan perillosa que es veurà abocada a un procés d'extinció. La nostra generació podria ser, així, la dels últims que hauríem parlat en català.

La publicació, gairebé simultània, de dos escrits gestats a les terres gironines, ha provocat una llarga i virulenta polèmica que, començada a les pàgines de la premsa, ha envaït les tertúlies ràdio-fòniques i alguns programes televisius, fins a assolir un ressò molt més ampli que el generat fa deu anys per un famós manifest amb pronunciaments semblants. La batalla dialèctica, traslladada també a cercles més tancats d'intel·lectuals i d'experts, no dona pas la impressió d'haver-se acabat. Mentre uns donen suport al plantejament dels lingüistes i el reforcen amb nous arguments, d'altres posen l'accent en realitats molt més optimistes, i no falten els qui es limiten a acusar els filòlegs de masoquistes, alarmistes, catastrofistes i radicals.

No és gens estrany que els textos esmentats provoquin tantes sorpreses i reticències, perquè no es pot negar que, en els darrers quinze anys, el català tan llargament reprimat ha progressat espectacularment en molts àmbits. Això és el que tothom veu a cop d'ull amb una mirada superficial. Després hom ja s'adona que la nostra llengua continua marginada de molts indrets per una situació jurídic-legal restrictiva, però la veritat és que els arguments esgrimits pels pessimistes van molt més enllà: s'està reduint geogràficament el territori de parla catalana, la llengua sofreix un procés constant de degradació interna perquè les seves estructures s'acomoden progressivament a les de l'idioma dominant, i el monolingüisme ha deixat pas a un bilingüisme unidireccional generalitzat, ja que tots els catalanoparlants del país són bilingües mentre que la majoria dels castellanoparlants que hi viuen són, en realitat, monolingües. Aquestes són realitats serioses que els essencialistes neguen i els polítics dissimulen; realitats que el poble ignora però que els científics que les detecten tenen l'obligació de denunciar.

Hem de celebrar, doncs, que s'hagin produït les denúncies: un situació anòmala, disfressada per un embolcall d'aparença satisfactòria, podria passar desapercebuda si no fos per aquests revulsius. Benvinguts siguin, doncs, els traumàtics escrits dels lingüistes de Girona i la benèfica polseguera que han aixecat.

Ara caldrà que tots plegats ens esforcem a trobar les solucions per redreçar la situació. Per a uns, el secret rau en la reforma de la Llei de normalització, insuficient i curta d'objectius. D'altres estimen que el període d'experimentació del text legal encara és curt, i que potser el problema és de massa tímida i de poca imaginació en l'aplicació pràctica del seu articulat. Potser el que caldria és invertir literalment la situació, de manera que el coneixement del català es fes imprescindible a Catalunya com ara s'hi ha fet el coneixement del castellà. També es pot invocar, com una solució superadora, l'assumpció d'un model lingüístic europeu basat en les llengües nacionals.

La qüestió és greu: els tocs d'alerta que han sonat reclamen pragmatisme per tal d'aturar processos irreversibles. Els tocs d'alerta han estat útils, però no hi ha dubte que són insuficients, i, com ha dit algú, «en comptes de donar-nos cita per als funerals de la llengua, potser convindria esmerçar les energies de tants metges a veure si podíem guarir el malalt». Després dels dictàmens dels especialistes, els polítics no tindran excusa si no apliquen la cirurgia d'urgència capaç de retornar la llengua amenaçada a la veritable i total normalitat.